

kemény héján, de — mily asszonyi vonás ez — kedvtelve gyűjti halomba a pontos részletmegfigyelések egész tömegét.

Mérey Ferenc.

Huber Győző: Rajvonal. Regény. (Minerva kiadása, Kolozsvár).

Huber Győző üzemi mérnök regényt írt a háborúról. Regényében, a nagy perspektívák helyenkinti fölvázolása mellett, egy honvéd századnak s különösen tisztjeinek, baráti, szinte családias életét írja meg. A század: a brassói huszonnégyes honvédek kilencedik százada, a parancsnok: Fejér János tartalékos főhadnagy, aki a Szereth-vonal mellett el is esett. Az ő emlékének ajánlja Huber a regényt.

Ezekből az adatokból arra lehet következtetni, hogy a regény témája teljesen fedti a valóságot és a szerző valamikor élő emberekről mintázta alakjait. Megerősíti ezt a föltevést a harctéri helyzet szigorúan pontos leírása is. Minduntalan hosszú oldalakra bukkanunk, amelyeken Hőfert megszégyenítő pontossággal és lelkiösmeretességgel közli velünk a különböző frontok helyzetét. Ez a legsúlyosabb tehertétele ennek a regénynek. Ott, ahol néhány név, pár lendületes sor is elegendő volna ahhoz, hogy az olvasó felgyújtott fantáziája maga elé vizionálja azt a helyzetet, amelyben a kilencedik század menetel vagy harc, elrészletezi az egyes hadseregek térfoglalását, felsorakoztatja Hindenburgot, Mackensent, Scholtzot, Gallwitzot, Kövest és a többit is mind. A mérnöki rendszeret senkit ki nem felejt, sőt még az olasz frontra is kitér, valószerűleg abban a föltevésben, hogy ez az adathalmaz fokozza a háború átérzésének intenzitását. Még Tolstoj «Háború és Béké»-jében is a háború leírásának részletei feszítik széjjel a konstrukciót, jóllehet, ott nemcsak neveket és száraz jelentéseket kapunk.

Ilyenformán persze kisebb tér jut

a regény tulajdonképeni témájára. A keret súlyosabb a képnél s elnyomja az alakokat. Pedig érdekesekek, szimpatikusak ezek a tisztek: Fejér János, aztán Weér Istvánka zászlós, Kászonyi hadnagy, Péter Imre hadapródörmester, valamint Haragos, a vén őrmester, aki egyébként Weérék portájáról való s ennél fogva dédelgeti Istvankát s úgy ügyel rá, mint a szemefenyéire.

Voltaképen az a testvérinél is melegebb szeretet, amellyel ezek öten egymáshoz kötődnek s amely távolabbi hullámaival az egész század legénységét családi közösségbe kapcsolja, ez a ritka s talán egyetlen meglátott mély érzés volna az igazi témája a regénynek. Ezt a szerző szépen bontja ki, nemesen vetélkedő alakjait igen szép helyzetekben vonultatja fel, de maga is érezhette, hogy ebből képzelete nem tud egy regényre való bonyodalmat kihozni. Belekapcsolta hát egy ideálisan finom asszony alakját, akit Fejér és Istvánka igazán szorongatott helyzetből mentenek ki. Belé is szeretnek mindketten, de a háború tovább sodorja őket az asszonytól és a bonyodalomtól is.

Lehet, hogy a szerzőnek a valóság megmásításához nem volt mersze, és nagyon is tartotta magát a megtörténtekhez. Pedig ezen a ponton igazán módja lett volna a barátság súlyát és értékét megmérni. Így azonban Fejér János és Istvánka halála semmiféle megoldáshoz nem vezet el, mert nem is vezethet, és az olvasó kissé kielégítetlenül teszi le a háromszáz oldalas regényt.

Huber regénye mindazáltal kétségtelen írói kvalitásokat mutat. Egyegy ponton szava több, mint leírt szó: mélységeket sejtet vagy a távolba mutat. Azzal a részletével például, amelyben elmondja, hogy az orosz csapatok üldözése közben a mi csapataink felsőbb parancsra mint vágtak nyírfaseprőket, hogy azokkal nagy porfelle-

geket verve azt a hitet keltsék az üldözöttekben, hogy hatalmas tömegek követik őket, többet mondott, mint az összes harctéri jelentések összefoglalásával.

m-i-gy.

Cselőtei Lajos : Kantalupa. Dráma három felvonásban, zenei nyitányokkal. — A szerző — tornakönyveken, Berzsenyiről és Görgeyről készült tanulmányain kívül már több «barokk» drámát is írt, többnyire zenei nyitányokkal. Ezeknek a drámáknak barokk jellegzetességük — a szerző szerint — az, hogy «az írók kívül levő lényegeken alapulnak». Szerintünk : kislélegzetű koncepció, zavaros jellemfestés, szaggatott, lapidáris stílus, történeti tényeket merészen negligáló, történelmi vonatkozásokkal zsúfolt, de minduntalan anakroizmusokba botló korrajz. Készülnek pedig egy-egy merészen általánosító, a történeti jelenségek singuláris voltát semmibevevő tétel illusztrálására. A Kantalupában a tétel : a seniorátus és primogenitura trónöröklési rendjének küzdelme az Árpádház tragikumára, pusztulásának oka. A tragikus bűn : az állandó trónviszály, a tragikus büntetés : az uralkodóház kihalása és áldozatul esése a «Deutschlands Übermachten». Igaz, hogy az előbbi csak I. Kálmán után két századdal, az utóbbi meg éppen csak a XVI. században következik be, de ez éppúgy nem zavarja a szerzőt a tétel felállításában, mint ahogy nem zavarja a dráma meseszövegét az, hogy II. István nem Kantalupa történetétől múlik ki még atyja életében (1117), hanem természetes halállal hal meg 14 évi uralkodás után. A történeti időfolyamat ilyen erőszakos «sűrítést» nem a drámai cselekmény művészi egysége, hanem a tendencia épsége követeli. Valóban, ha ezt a tendenciát kivonjuk a drámából, zavaros dialógusok törmelékeire bomlik szét. Ezen a törmelékeken mégis gyakran csillan meg a költői inspiráció fénye,

néha pedig a mult szellem-lehellette is feltetszik rajtuk. Kár, hogy ebből a dráma hőseire oly kevés jut. Kantalupa, II. István ágyasa : féktelen boldond, szerelmes az ellenébe, békaidegzetű, lénye emésztetlenség, démonohisztériás, veszekedés-örjögő, erkölcsi elmebajos, erotikus mániás, pathológikus eszméi vannak, tifusza utóbajjai : májnagyobbodás, szerelmi örület a legszemérmetlenebb paráznaságban. És ezt a kitűnő diagnózist Drako, a király háziiorvosa adja róla, aki így Freud professzor fogékony XII. századi tanítványának látszik. A szerző figyelmébe ajánljuk, hogy a művész feladata elsősorban élő emberek, eleven, történetileg is hű élet költői ábrázolása, — a tendenciát, az elméletet majd leszűri az olvasó, ha szilárd a kompozíció, világos az előadás. A végső benyomásunk : a Kantalupa nagyarányú alap gondolatának és az alap gondolat kisigényű költői megvalósításának feltűnő ellentéte.

Mérey Ferenc.

Felhívás

Riedl Frigyes emlékének tisztelőihez.

Esztétikai irodalmunk büszkeségének, nemzedékek nagy oktatójának emlékezetét — halála tizedik évfordulóján — tanítványai és barátai művészi emlékéremmel kívánják megörökíteni. A Riedl arcásával készülő *bronzplakett* megmintázását a magyar éremművészet kiválósága, *Beck Ö. Fülöp* szobrászművész már munkába vette s karácsony táján az érmek előreláthatólag szétküldésre kerülnek. Darabját 15 pengős árban lehet megrendelni. Volt tanítványai és tisztelői közül azok, kik a hűségnek és kegyeletnek szimbolusául szánt művészi alkotást megszerezni óhajtják, szíveskedjenek ezt az összeget 16.117. számú postabefizetési lapon a Magyar Földhitelintézethez lehetőleg november hó közepéig eljuttatni.

Budapest, 1931 október havában.

Hoffmann Edit,
Rédey Tivadar,

Reichard Piroska,
Sikabonyi Antal.